

PAPP TEKLA

A KONCESSZIÓ

c. Ph. D. értekezésének

TÉZISEI

Témavezető:

Dr. Szabó Imre Ph.D.

tanszékvezető egyetemi docens

**Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar**

2003.

Szeged

PAPP TEKLA

A KONCESSZIÓ

c. Ph. D. értekezésének

TÉZISEI

Témavezető:

Dr. Szabó Imre Ph.D.

tanszékvezető egyetemi docens

**Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar**

2003.

Szeged

A doktori értekezés célja -a szerző témával kapcsolatos több mint félévtizedes tudományos és oktatói tevékenységének összefoglalásaként- a koncesszió jogintézményének bemutatása. E célnak eleget téve elemezzük az alkotmányos hátteret és -a hazai jogtudományban először- feldolgozzuk a koncesszió magyar jogtörténetét.

A koncessziós szerződés kötelmi jogi alapokon nyugvó összegzését adjuk (mellékcélként kritikai értékelést és gyakorlati tapasztalatok ismertetését is nyújtva) és felvázoljuk a koncesszió jogi kapcsolatrendszerét (személyiségi jogi, tulajdonjogi, kötelmi jogi, társasági jogi, versenyjogi és polgári eljárásjogi vetületeit a jogirodalomban először kidolgozva).

A második részben, a nemzetközi kitekintés során a szerző szemléletét tükröző összegzését adjuk a koncesszió nemzetközi jogirodalomban található fogalmi megközelítéseinek és a jogintézmény magyar feldolgozása tükörképeként az európai koncessziós rendszer fejlődését is bemutatjuk. A koncesszió jeleneként az európai uniós szabályozás

első átfogó, rendszerezett és jogösszehasonlító bemutatását nyújtjuk és a koncesszió két lehetséges fejlődési ívét is felvázoljuk.

Végül a koncesszió multinacionális és multifunkcionális alkalmazhatóságát támasztjuk alá az európai, ázsiai, afrikai és amerikai szerződési modellek és példák ismertetésével.

Az esszé két nagy részre: a magyar és nemzetközi joganyagra tagolódik. Az első részben a koncesszió aspektusainak teljes körű, rendszerezett kidolgozására törekedtünk. A második részben a jogintézmény európai hátterét mutatjuk be, a múltbeli, a jelenlegi és a jövőbeli koncessziós funkciók elemzésével. Az Európán kívüli világból hozott koncessziós példák pedig e jogi eszköz sokrétűségét és sokszínűségét hivatottak igazolni. A munkában saját álláspontunkat, kritikai észrevételeinket és megoldási javaslatainkat kurzív szedéssel jeleztük.

A Ph.D. dolgozatban alkalmazott módszerek:

- dogmatikai elemzés,
- jogösszehasonlítás,
- a szakirodalom kritikai elemzése,
- az önálló, saját kutatási eredmények a szerző logikai rendszere szerinti bemutatása,
- az összefüggések feltárása,
- a történeti szemlélet alkalmazása,
- az indukción, a dedukción és a nyelvtani értelmezés használata,
- magyarázó összefoglalások, ábrák, táblázatok és szerződéstervezet készítése.

A Ph.D. dolgozat -a bevezetésben deklarált célkitűzések után- a koncessziós kerettörvény (1991. évi XVI. törvény a koncesszióról) jogpolitikai céljának a bemutatásával kezdődik, ami nem más, mint az állami monopóliumok területeinek hatékony, piacgazdaságnak megfelelő, versenykörülmények közötti működtetése.

Ezt követi a koncesszió fogalmának körülírása, a szerző általi pontosítása és ismérveinek megadása.

A koncesszió jogintézményének jogi beágyazottságát alkotmánybíróági határozatok elemzésével támasztja alá a szerző, részletesen kifejtve azt, hogy miért nem minősül használata alkotmányellenesnek a tulajdonformák egyenrangúságát deklaráló piacgazdaság viszonyai között.

A munka a koncesszió jogi jellemzői alapján a tudományos szakirodalomban felmerült, a jogintézmény jogági besorolására tett kísérleteket (Kemenes Béla, Tóth Emese, Kovács István, Dantesz Péter, Imre Miklós, Bordás Mária, Hanák András) ismerteti az alkotmánybíróági határozatokban feltárt sarokpontok figyelembe vételével; a szerző a koncesszió dogmatikai elhelyezésével zárja e részt: alapos indokolását adva e jogintézmény magánjogba tartozásának.

A második fejezetben -elsőként a jogirodalomban- a szerző a koncesszió jogtörténeti hátterét ismerteti:

- először a Ktv-hez hasonló, átfogó jellegű, koncessziós tárgyú jogszabályokat vázolja fel, a

fejlődési ívet az 1991. évi XVI. törvény módosításaival, illetve ezek indokainak megjelenítésével zárva;

- majd az egyes koncessziók magyarországi szabályozásának és alkalmazásának mélyreható tanulmányozását végzi el.

A harmadik fejezet a koncessziós szerződéssel foglalkozik: ennek teljes körű elemzését hajtja végre a szerző. Megállapításra kerül, hogy a **koncessziós szerződés visszterhes, huzamos jellegű, de határozott idejű, atipikus szerződés**. Rögzítésre kerül az is, hogy a közigazgatási szerződés néhány ismérve a koncessziós szerződésnek is sajátja, de ezáltal csak atipikus jellege és komplexitása válik hangsúlyosabbá.

A koncessziós jogviszony alanyainak bemutatásánál a szerző felhívja a figyelmet a törvény hibás, félreértésre okot adó megfogalmazására és javaslatot tesz megfelelő jogszabálysövegre. Ezen kívül megállapításra kerül a szerződés azon jellegzetessége is, hogy a

koncessziós megállapodás megkötését követően, a törvény erejénél fogva alanymódosulás következik be a koncesszió jogosultjának személyében; a szerző ezen következtetését utóbb publikált bírósági ítélet is alátámasztotta (lásd: Csongrád Megyei Bíróság I.Gf.40.028/2001/4. sz.). Az alanyváltozás társasági jogbeli problematikájára is megoldást kínál a szerző: az engedményezés és a társasági szerződés koncessziós vetületeinek módosításáról való lemondás együttes alkalmazása.

A koncessziós szerződés közvetlen és közvetett tárgyának csoportosított, és keret-, illetve ágazati jogszabályok szerinti ismertetését is végrehajtotta a szerző.

A koncessziós szerződés megkötési folyamata kapcsán a szerző kitér:

- az előzetes feltételek elemzésére,
- az ajánlati felhívás alakszerűségi és tartalmi elemeinek részletes ismertetésére,
- nyilatkozat szabályaira, valamint az elbírálás szempontjaira,

- az egész pályázati folyamatot lezáró és összefoglaló emlékeztető szerepére.

A létrejött koncessziós szerződés érvényességének és hatályosságának feltételeit is megállapítja a szerző, továbbá a szerződő feleket megillető jogok és őket terhelő kötelezettségek alapján elemzi a koncessziós megállapodás tartalmát.

A koncessziós szerződés teljesítési garanciáinak részletezésénél a szerző a polgári jogi és a közigazgatási jogi biztosítékok kritikai jellegű feldolgozását végzi el.

A koncessziós szerződés módosítása kapcsán a szerző a Ptk. rendelkezéseinek a segítségével többlépcsős logikai rendszert dolgoz ki arra nézve, hogy melyik fél mely tartalmi elemeket hogyan változtathatja meg.

Ezután a szerződés megszűnési eseteinek ismertetésére és jellemzésére kerül sor.

A koncessziós szerződés elméleti elemzését a dogmatikai alapokat felhasználó, más szerződésektől (licenciaszerződés, bérleti szerződés, vállalkozási

szerződés, közüzemi szerződés) történő saját elhatárolás zárja.

A koncessziós szerződés fejezete a gyakorlati tapasztalatok felméréseivel és a szerző által- a tanulmányozott megkötött megállapodások alapján- elkészített szerződési mintával zárul.

A negyedik fejezet a koncesszió más jogterületekhez való közvetlen vagy közvetett kapcsolódását taglalja: a szerző a koncesszió kihatásai alapján újszerű rendszerbe foglalásra törekedett.

A személyiségi jogon belül az üzleti titok és a közérdekű adatok megismeréséhez fűződő alapérdekek egymáshoz való viszonya mentén kerül sor az idevágó koncessziós szabályozás elemzésére és az adatvédelmi ombudsman e tárgyú állásfoglalásainak bemutatására.

A tulajdonjogi vetületeknél a szerző a koncesszió tárgyainak, és a kizárólagos állami tulajdon, valamint az önkormányzati törzsvagyon tárgyainak halmazati összefüggéseit vizsgálta. Ezen kívül

részletes elemzésre kerültek a koncesszió harmadik személy ingatlanhoz fűződő tulajdonjogát korlátozó hatásai:

- a harmadik személy túrési kötelezettségét,
- szolgalmi és más használati jognak az ingatlanon való létesítését,
- az ingatlanon fennálló tulajdonjog egyéb jellegű korlátozását,
- a koncessziós tevékenységgel érintett ingatlan megvásárlását, kisajátítását elrendelő rendelkezéseken keresztül.

A kötelmi jogi kapcsolódási pontok a szerződésből fakadóan kidolgozásra kerülő jogintézmények (a tarifarendszer és a Ptk. felelősségi fejezetének alkalmazhatósága) és a koncessziós szerződés folyamataiként megjelenő polgári jogi szerződések (közüzemi, vállalkozási, fuvarozási, bérleti és hálózati) láncolatszerű ismertetése.

A társasági jog és a koncesszió közötti kapcsolat kétirányú: jelenti egyrészt a koncessziós rendszer (egyedi engedélyezéshez kötött társaságlétesítés)

szerepét a múltban, másrészt a koncessziós társasággal összefüggő joganyagot. Ez utóbbi kapcsán vizsgálat tárgyává teszi a szerző:

- a gazdálkodó szervezeti illetve a koncessziós társasági forma egymáshoz való viszonyát és alkalmazhatóságukat,

- a társaságalapítási kényszert (állást foglalva a társulási szabadság emiatti korlátozása mellett),

- az alapításra nyitva álló kilencven napos határidő problematikus értelmezését és használhatóságát,

- a koncessziós társaság előtársasági létének sajátosságát,

- a társasági szerződés tartalmát meghatározó tényezőket.

A koncessziós társaság működésénél a szerző vizsgálja azt, hogy a koncessziós jogszabályok követelményeinek hogyan tud eleget tenni a koncesszor; valamint a koncessziós és a társasági szerződéshez szervesen kapcsolódó egyéb megállapodások kerülnek ismertetésre.

A koncessziós társaság megszűnésére vonatkozó joganyag taglalása zárja ezt a részt, a szerző azon lényeges konklúziójával, hogy a koncessziós szerződés quasi szindikátusi szerződésként funkcionál a társasági szerződés mellett.

A koncesszió versenyt befolyásoló tényezőinek részletes kifejtésén keresztül eljut a szerző a Versenytanács koncessziót érintő határozatainak Tpv-t-n alapuló elemzéséhez.

A koncesszió más jogterületekhez való csatolódási rendszerének szemléltetését a szerző a koncessziós szerződésből eredő jogviták elbírálására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságok (választottbíróság) ismertetésével zárja.

A Ph.D. dolgozat második része a szerző által feldolgozott jelentős mennyiségű külföldi joganyagnak az elemzése, a szerző által az első részben felépített logikai rendszerben, egyéni csoportosításban és jogösszehasonlító utalások alkalmazásával.

A koncesszióval kapcsolatos nemzetközi rész a dogmatikai alapok lefektetésével kezdődik:

- a fogalmi megközelítések elemzésével és jellemzésével,
- az államon belüli és a nemzetközi koncesszió csoportosításával,
- a koncessziós szerződés besorolására vonatkozó elméletek taglalásával.

Az elméleti háttér kibontását az európai koncesszió történetének kifejtése követi az ókortól kezdődően a XIX. század végével bezárólag.

A XX. századi koncesszió bemutatása kapcsán a szerző a következő európai országok szabályozását és gyakorlatát ismerteti a koncesszió tárgyai szerinti bontásban: Franciaország, Egyesült Királyság, Írország, Németország, Belgium, Hollandia, Olaszország, Ausztria, Norvégia, Svédország, Románia, Oroszország (Kazahsztán), Horvátország és Lengyelország.

A koncesszió jelene című fejezetben a szerző az Európai Unió irányelveinek az értekezés tárgyát adó

jogintézményt érintő rendelkezéseit elemzi összefoglalóan (valamennyi vonatkozó irányelv együttes, átfogó és a magyar koncessziós szerződés feldolgozásánál alkalmazott szempontok szerint), a Ktv-vel való összevetésben.

A koncesszió jövője felvázolásánál a szerző kritikai ismertetését adja az uniós irányelvek lehetséges fejlődési lehetőségeinek, valamint a PPP (Public Private Partnership) jogintézményének koncesszióra alkalmazhatóságának kifejtésével kísérletet tesz egy fejlesztési iránymutatás kidolgozására.

Az értekezés nemzetközi részének második felét az Európán kívüli világban leggyakrabban előforduló koncessziós megjelenési formák (a bányászati szerződések és az olajkoncesszió) bemutatása nyitja meg. Itt részletes ismertetésre kerülnek -táblázatok, ábrák segítségével- az alkalmazott jogi technikák és az ezek közötti különbségek, hasonlóságok.

Igazi érdekességeket kínáló fejezet teszi kerekké a nemzetközi kitekintést: koncessziós példákat hoz a szerző földrészenként az Európán kívüli világból; így taglalja:

- az iszlám jog országaiban előforduló eseteket,
- a Távol-Keletet a thaiföldi és az indonéz szabályozáson keresztül szemlélteti,
- az afrikai koncessziót a gyarmati időktől induló, változásokkal teli fejlődési ív mentén taglalja,
- Latin-, és Észak-Amerika kapcsán pedig megállapodások elemzésére kerül sor.

A szerző összegzésében annak a reményének ad hangot, hogy sikerült eleget tennie a bevezetésben lefektetett célkitűzéseinek, és egy hiánypótló művet letennie az olvasók elé.

A szerző a kutatási téma vonatkozásában
egyrészt az általa tartott "Atipikus szerződések" című főkéllégium keretében tart

előadásokat a Ph.D. dolgozat tárgyát képező
koncesszióról,

másrészt tudományos igényű
tanulmányainak egy része is az adott tárgykörben
jelent meg:

1.) "A koncessziós szerződés" (Acta
Universitatis Szegediensis de Attila József
Nominatae; Acta Juridica et Politica; Tomus
LIV.; Fasciculus 14.; Szeged; 1998)

2.)-3.) "A koncessziós szerződésről"
(Céghírnök; 1999/12. szám és 2000/1. szám)

4.) "Aktuális szerződésminták minden üzleti
esetre" (szerk.. Wellmann György; Verlag
Dashöfer; 2001; 5. fejezet)

5.) "A koncessziós szerződésekről és a
koncessziós társaságról" (Gazdaság és Jog;
2001/5. szám)

6.) "A koncesszió néhány társasági jogi
vetülete" (Jogelméleti Szemle; 2001/4. szám)

7.) "A konceszió - nemzetközi kitekintés"
(Jogelméleti Szemle; 2003/3. szám)

Megjelenés alatt:

8.)"A koncesszió magyar története" (Acta
Universitatis Szegediensis)

9.)"A koncesszió az Európai Unió irányelvei
tükrében" (Európai Jog)

10.)"A koncesszió jogi kapcsolat-rendszere"
(Jogelméleti Szemle; 2003/4. szám)

The Concession (Summary)

One possible way of efficiently operating the property exclusively owned by the state, the local governments or the associations of local governments, and of the exercise of the activities referred to the exclusive competence of the state or the local government is the assignment of all these by way of a **contract of concession**.

The Ph.D. dissertation begins with the demonstration of the legal aim of the Act XVI of 1991 on Concessions. After this the author describes and specifies the concept of concession.

The writer analyses the legal base of concession by the help of the judgements the Constitutional Court.

The author states the points of view in the law literature regarding the place of the legal institution of concession in the law; and at the end places the concession in the dogmatic.

In chapter 2 the writer treats the legal history of concession in Hungary from the foundation of the state until coming into force of the Act XVI of 1991.

The author studies the contract of concession in chapter 3:

- its characteristics (atypical nature),
- the subjects of the legal relationship of concession,
- the objects of the legal relationship of concession,
- the tender for concession (the previous conditions, the invitation for open tenders, the submitting tenders, the decision and the memorandum),
- the validity and the effectivity of the contract of concession,
- the completion and its guarantees,
- the amendment,
- the expiration,
- the distance from the other contracts (of licence; of lease; for work, labour and materials; of public utility),

- the practical experience; attached: a model of the contract of concession.

The writer discusses the connections of concession with

- the privacy rights,
- the property law,
- the obligation law,
- the company law,
- the competition law,
- the civil procedure law

in chapter 4.

In the second part of the dissertation the author expounds the foreign law materials about the concession:

- the concepts, the features, the classification and the theories,
- the European history of the concession,
- the regulation of the concession in France, the United Kingdom, Ireland, Germany, Belgium, the

Netherlands, Italy, Austria, Norway, Sweden, Romania, Russia (Kazakhstan), Croatia and Poland,

- the directives of the European Union on public contracts (in comparison to the Act XVI of 1991), the applicability of public private partnership to the concession,
- the use of the concession out of Europe: in the Islamic countries, in the Far East, in Africa, in Latin and North-America.

University of Szeged
Faculty of Law
**Department of Civil Law and Civil
Procedural Law**

Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
**Polgári jogi és Polgári Eljárásjogi
Tanszék**

Head of the Department: as. prof. Dr. Szabó Imre, PhD Tanszékv.: Dr. Szabó Imre egy. docens, PhD
6722 Szeged, Rákóczi tér 1. III. em.

Tel/fax: (00 36)62/544-000/4027; (00 36)62/544-027

Egyetemi Könyvtár

Dr. Mader Béla
főigazgató

Helyben

Tisztelt Főigazgató Úr!

Ezúton jelezném tisztelettel, hogy „A koncesszió” című PhD disszertációm joghallgatók általi kutatásához hozzájárulok, mivel az „Atipikus szerződések” tantárgynál a tanulmány nemzetközi része vizsgaanyagot képez.

Szeged, 2004. október 27.

Köszönettel és tisztelettel:

Dr. Papp Tekla
egyetemi adjunktus